

De Modorum connexionione ac
per Diapēte communione,

Caput XXVIII.

IAm hoc duodecim fusorum pensum, tanto labore haecenus tractatū, ac uelut ab inferis erutum planē absoluisse, fidemq; promissionis factae abunde praestitisse uideri poteram optime Lector, sed iuuat in operosa hac commentatione, ut clarior res sub lucem ueniat, antequam extremum Colophonem imponamus, Coronide n. siue auctarium quoddam addere de Modorum inuicem connexionione, rem scitu dignam, & relatu nō iniucundam, certe utilem & fructuosam in primis, ni improbe mea fallat opinione. Eam quidem libro priore capite 14. attigimus, sed leui, ut dici solet, brachio. Ideoq; hoc loco altius nobis repetenda uenit. Vtigitur ex septē illis diapason speciebus harmonicōs arithmeticōs q; diuisis duodecim emergere Modi, quos huc usq; recensuimus, ita ex hīdem septem speciebus sex binorum Modorum connexiones oriuntur, diapente communes habentes, sed diatessaron differentes, septem etiam futurā, si secunda diapason species commodē harmonicōs, aut sexta arithmeticōs diuidi potuissent. Apparet autem hoc in negotio ingens naturae miraculum, quod bini Modi, positi ac diapason specie diuersi, unius tamen pope sint corporis. Quippe diapente eadem est, diatessaron positi dūtaxat non natura alia, atq; inde porro nata est principum Modorum ac Plagiorum appellatio. Omnes autem principes à Plagijs in quarta cōsistunt diapason specie, duabus interiectis. Ita Hypodorius, cum de prima sit specie, Dorius de quarta est. Hypophrygius autem, cum de secunda sit specie, Phrygius de quinta est. Rursus cum Hypolydius de tertia, Lydius de Sexta. Deniq; Hypomixolydius cum de quarta sit, Mixolydius de septima erit. Atqui dicet aliquis, secundum hanc descriptionē, cum Hypoæolius sit de quinta, Hypoionicus de septima, oportebit eorum principes, Aeolium quidem de octaua, Ionicum uero de decima, quae nullae sunt, diapason speciebus esse. Sed ad remouendam hanc dubitationem, notandum est eandem esse primam & octauam speciem, authore Ptolemæo, quippe qui eum modum Hypermixolydium nominarit, quem à Mese ad Neten Hyperbolæon constituit, eundem quidem natura cum Hypodorio siue Aeolio. Eandem igitur & secundam cum nona existimare oportebit, & tertiam cum decima, siquidem octauas repetere licet. Inertia ergo,

tia ergo, ubi Ionicus consistit, perinde est atq; dicas in decima. Constat igitur singulos Plagios à principibus distare diatessaron cōsonantia. In reiectis duobus, Hyperæolio ac Hyperphrygio, siue inuersis Hypophrygio & Lydio, idem aio. Est enim Lydius Sexta species, nona uero, quae responderet secundae, Hypophrygius, quam nonam cum sexta connecti intelligimus, Vt Principis locum obtineat. Nona, hoc est, Hyperæolius siue inuersus Hypophrygius, Plagijs uero sexta species, hoc est, Hyperphrygius siue Lydius inuersus. At hæc communio longe differens est ab alijs modis. Semidiapēte enim communem habent in medio pro diapente, pro diatessaron uero Tritonum. Cum autem Tritonus commate uincat semidiapente, maior erit, quæ à marginibus ponitur superne atq; inferne cōsonantia, quàm ea in qua communicant, quāquam neutra uera est cōsonantia. Ideoq; ut simplices hi Modi propter ineptam mediationem à nobis reiecti sunt, ita et hæc commixtio. Enormitas ea accidit, quod huius cōmixtionis termini superant reliquorum Modorum connexiones Apotome. In alijs enim Modis ad communem diapente, & superne, & inferne, adnectitur diatessaron, siue, quod idem est, ad diapason additur diatessaron. Hic uero ad diapason Lydij quæ est ab F ad f, additur Tritonus pro diatessaron, nempe ab f acuto ad mi quod est in gemino bb. Hoc quoq; cōsideratione dignum, primam diapentem re la, quatuor modis disesse communem, Aeolio, Hypoæolio, Dorio, Hypodorio. Secundā uero mi mi duobus dūtaxat, Phrygio ac Hypophrygio. Tertiā fa fa rursus duobus Lydio ac Hypolydio. At quartam, ut sol, itidem quatuor, ut primam, Ionico, Hypoionico, Mixolydio ac Hypomixolydio, de qua renon nihil attigimus capite septimo. Annexiones autem diatessaron nō esse ad eū modum uarietas, sed tres eius species quaternū esse Modorū. Et primam quidem re sol his quatuor communem, Dorio, Hypodorio, Mixolydio, ac Hypomixolydio. Secundam autem speciem mi la his quatuor, Aeolio, Hypoæolio, Phrygio, ac Hypophrygio. Tertiā deniq; ut fa hisce, Lydio, Hypolydio, Ionico ac Hypoionico. Sed duodecim Modorū sex connexiones, & duorū reiectorū unā, hocce patefcunt typo.

M 4 Dorius

Dodecachordi

De prima connexionione quæ ex
prima est diapason specie ac
quarta, Cap. XXIX.

Prima diapason species ex Proslambanomenæ ad Mese, hoc est, ex A magno ad a paruum cōnectitur cum quarta diapason specie, quæ est ex Lichano hypatō ad Paraten diezeugmenō, hoc est, ex D magno ad d paruum, communi diap̄te relæ ex Lichano hypatō in Mese, hoc est, ex D magno in a paruum. Inferne autem ex A in D, annexa diatessaron resol, quæ Hypodori est, & superne ex a in d eadē, quæ Dori est. Quæ connexionio oppidō elegans est, sed quæ indigeat uoce eximia & bonis lateribus, nec sola hæc, uerum aliæ quoq; connexioniones. Ideoq; non temere ubiq; ponendæ, sed cum lætitia aut gaudium exposcit. Huius autem primæ cum aliā sint multa exempla, unum hoc de Sancta I E S V Christi, Seruatoris nostri resurrectione, quod impense placuit nobis, posuimus, de quo priore quoq; libro mentionem fecimus, ad quem nunc Lectorem remittimus. Quippe res nullam prorsus habet difficultatem. Quisquis enim simplicium Modorum naturam intelligit, non potest in his cōnexionibus ullo pacto hæsitare. Breuitatis igitur nostræ facile ueniam, ut spero, apud optimos quosq; Lectores obtinebimus, dum præceptioni suæ adesse uiderint exemplum, & breue, et dilucidum. Nunc Proslambanomenam ipsam audiamus.

Dori

Liber II.

Dorij Hypodorijq; connexo
rum exemplum.

V I ctimæ pa schali laudes immolāt Christia ni. Agnē redemit
oues, CHRIST⁹ innocens patri re con ci li a uit pccca to res. Mors et ui
ta du el lo confi xē re mirando, Dux uitq; mortuus regnat uiuus.
Dic nobis Ma ri a quid uidi sti in uia? Sepulchrū CHRISTI uiuētis,
& gloriā ui di resurgentis, An ge li cos testis, su da rium, &
uestes, Surrexit Christ⁹ spes mea, præ cedet su os in Gal li lē a.
Credendū est magis so li Ma ri æ ue ra ci, quā Iudæ o rum turbæ
fal la ci. Scim⁹ Christū surrexis se ex mortu is uere, Tu CHRISTE no
stri Rex miserere.

De

De secunda connexione, quæ est
ex secunda diapason specie ac
quinta, Cap. XXX.

Secunda diapason species ex Hypate Hypatō ad paramesen, hoc est, ex B graui ad mi in b acuto, connectitur cum quinta diapason specie, quæ est ex Hypate meson in Ne ten diezeugmenon, hoc est, ex B magno ad e paruum, communi diapente mi mi, ex Hypate meson in Paramesen, hoc est, ex E magno in mi quod est in b clauē. Inferne autē ex B in E annexa diatessaron mila, quæ Hypophrygi est, & superne ex b in e, eadem, quæ Phrygi est. Hoc tamen in hac connexionē anxie obseruatum uidemus, ut raro infra C faut descendatur in mi quod est in B magno, imò quoties hoc contingit, additur tonus, ita ut ad A magnum deueniatur. Rari descensus causam puto secundæ deductionis principium, quæ descendēdo à Mese in C faut finit, ubi ascendendo inceperant. Semitonium igitur inferne à Diatessaron tollitur, quod in uulgaris celticæ lingue cantibus superne additur. Limites igitur huius connexionis frequentissimi sunt e paruum & C faut, qui & solius Phrygi esse poterant, Cuius intercapedinis multa sunt exempla & passim obuia. At eius descensus qui in A reusq; rara sunt exempla. Ponemus tamen tam monstruosæ expiationis unum exemplum, quod quidem non tam probo, quam miror, quid uenerit in mētem ei qui talem cantum ordiri uoluerit, in quo neuma taludunt per diapason saltus. Est autem huiusmodi ex Canticis Solomonis capite 6. deprompta, quam olim Rotuila in Hercynia Sylua iuuenis descripsit, & in Slesia, nobili Germaniæ regione, antea uideram.

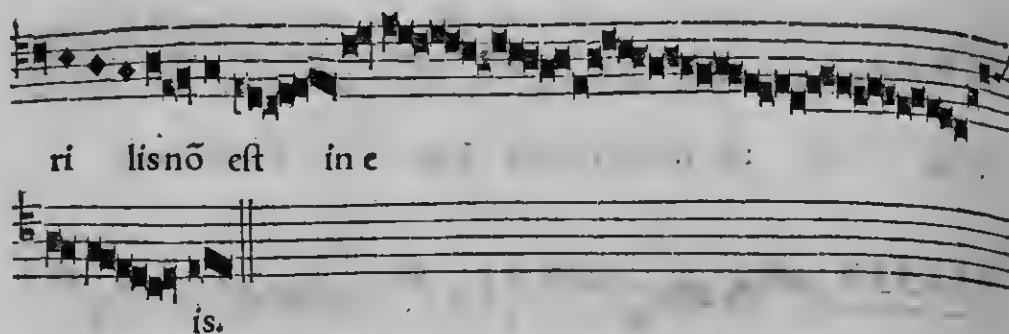
Phrygi hypophrygiq; con
nexorum exemplum.

P Vlchra es Amica me a, sua uis,
& de

& de co ra, sicut Hierusa lem. Terribilis ut
castrorum aci es ordinata, A uerte oculos
tuos à me. Quia ipsi me
a uo la re, fe ce rūt. Ca pil li tui sicut
greges caprarum, quæ descende runt de Ga la ath.
Dentes tui sicut greges ouium quæ a scen de runt de la
uacro, mnes gemellis foetibus, & ster
rilis

De Tertia connexionione quæ est ex tertia diapason specie ac

sexta, Cap. XXXI.

Tertia Diapason species ex Parhypate hypaton ad Triten diezeugmenon, hoc est, ex C magno ad c paruum, cōnectitur cum sexta diapason specie, quæ est ex Parhypate meson ad Triten hyperbolæon, hoc est, ex F magno in f paruum, cōmuni diapente fa fa ex Parhypate meson, ad Triten diezeugmenon, hoc est, ex F magno ad c paruum: Ita ut mi sit in b clauē. Inferne autem ex C in F annexa diatessaron ut fa, quæ Hypolydij est, superne uero ex c in f, eadem, quæ Lydij est. Hæc connexio apud ueteres in magno fuit usu, præcipue uero in Gradualibus, in quibus prior uersus ferè est Hypolydij, alter Lydij. Atqui quod in simplicibus antea conquesti sumus, non minus hoc in loco de commixtionibus conqueri possumus, nempe prope omneis horum Modorum cantus esse corruptos, & in Ionicos mutatos, querēte leuitate nostra molliorem. Eius tamen commixtionis adhuc integræ in plerisque codicibus hoc sit exemplum, e Psalmo 44. depromptum.

Lydij Hypolydijq; connexionorum exemplum.

Quartam hic à fine notulam in b clauem tortam ferè inuenias, ut in Ionicum cantio delabatur, Idem in quarta notula ante uersum. Sed id licentia factum est, ut in alijs omnibus horum Modorum cantibus, quod nimium sæpe conquesti sumus. Sed neque hoc silentio transeundum, quod ad horum Modorum commixtionem conflata est, quæ in passionem Domini canitur Harmonia, ubi communem duobus Modis diapente obtinuit Euangelistes, tanquam narrationi aptam, Hypolydij autem diatessaron **CHRISTO** dederunt, Lydij Iudæis, ac alijs à **CHRISTO** loquentibus. Id superiore quoque uolumine admonuimus. Hic

N commi-

commiffuras duarum diateffaron cum diapente prosequamur. Ego fac
ne eam harmoniam primum simplicem, ac, ut alia primitiua Ecclesia, sine
fucis ac leuocinijs compositam fuisse puto. Cuius rei argumentum esse
potest, quod ipsa Narratio magna ex parte in Lydio mansit, & duntaxat
commiffurarum altera, quæ ad inferiorem est diateffaron, in Ionicum de-
clinauit. Commiffuras uoco, noua quidem uoce, sed necessitate expre-
ssa, quoties ex diapente narratio tendit in diateffaron alteram, siue superio-
rem, quam habent Iudæi, & alij à Christo loquētes, siue inferiorem quam
ipse CHRISTVS obtinet. In Ionicum autem ideo, ut puto, altera commif-
surarum declinauit, ut attentiores auditores faceret ad CHRISTI uerba
commiserationemq; moueret. Quod quàm probem, uix equidem dixe-
rim, simplicitate prisca semper magis arridente. Quanquam fieri potest,
ut hæc sit uera, & germana institutio. Neq; enim una alteraue nota totū
immutare potest Modum. Quod si in Dorio ac Hypomixolydio Synē-
meni exaordinariam aliquam admittimus uocem, ut superius etiam ex
emplis proditis ostendimus, conuenit hercules & hic ad unam alteramue
coniuere notulam. Cæterum nec in superiore diateffaron pariter ab
omnibus ascenditur, nec in inferiore æque descenditur: Sed neque narra-
tionis commata atque Periodi ab omnibus eodem pacto accinuntur.
Quæ omnia latius prosequi, cum non uideam quid utilitatis Lectori ad-
ferre queat, aliquot duntaxat formulas proponemus ex Diui Ioannis Eu-
angelio, ex quibus & narrationis, & diateffaron utriusque ambitus pa-
tescet. Reliquum eius harmoniæ, Ecclesiarum consuetudine, & Modi na-
tura, à mediocri ingenio facile percipientur.

Narratio passionis dominicæ in diapente Lydij Hy polydijq;.

E gres sus IESVS cum disci pu lis su is trans torrētem cedrūm

ubi e rathortus, in quē intro i uit i ple & dis ci pu li eius.

Atq;

Atque hæc quidem simplex ac primum inuenta esse uidetur pronun-
tatio, sed nostra ætas longe aliter uariat in his atq; alijs sequentibus
periodis, Sit autem eorundem uerborum hoc uariationis exemplum.

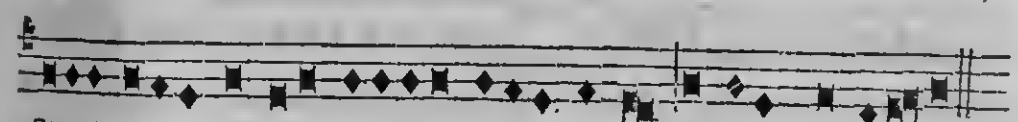
E gres sus IESVS cum disci pu lis su is trans torrētem cedrō u

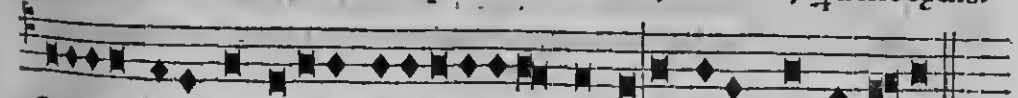
bi e rathortus, in quē intro i uit i ple & dis ci pu li e ius.

Sed ut in narratione uariatio accidit, ita in ima diateffarō quam CHRI-
STO dederunt, quod in una sententia, aut, ut uocant, clausula ostende-
re placuit. Nam eam trifariam diuersis in locis cantari audiuius. Ha-
rum prima, quod alteri diateffaron in diapason interuallo respondet, mi-
hi maxime probatur; quanquam secunda euicit publica consuetudine,
unius toni detractio de diateffaron, cui non admodum reclamo. ali-
oqui in interrogationibus, ut prior, tono descendit, ut patet in, Quid me
cædis? Tertia uero, ut ingenue fatear mihi displicet, Et in composita ui-
detur. Sed sequatur Lector quod uolet, per nos licebit, neq; enim dubi-
o multas præterea esse uariationes, at ego de Modo disputo, quem hæc nō
multum impediunt.

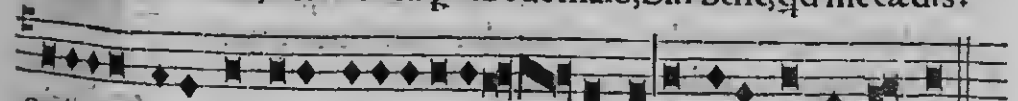
Inferioris diateffarō exemplum.

Si male locutus sū, testimoniū perhibe de malo, Sin bene, qd me cædis.

Si male locutus sū, testimoniū phibe de malo, Sin bene, qd me cædis?

Si male locutus sū, testimoniū phibe de malo, Sin bene, qd me cædis?

N 2 Superis

Superioris item diatessaron, quæ Lydij est, tres sunt formulæ, de quibus Idem est iudicium nostrum, quod de tribus iam dictis formulis, Quæ breuiter ita habent.

Superioris diatessaron exemplum.

Aue Rex Iudæ orum. Aue Rex Iudæ orum. Aue Rex Iudæ orum.

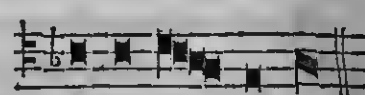
Hæc cum ita habeant, sciendum, non eodem modo narrationis finē iungi duabus iam dictis diatessaron, Sed superiori per diapente Lydij Hypolydijq. Inferiori uero per diapente Ionici Hypoioniciq, adiecto superne tono, ut hæc subiecta indicat descriptio.

Narrationis commissura ad
superiorem diatessaron.

Eiusdem commissura ad inferiorem
in Ionicū delapsa Modul.

Respōdit Pilatus, Responderūt ei.

Respōdit IESVS.

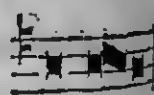
In longioribus autem CHRISTI uerbis, quæ interrogationem in se non habent, commissura fit ad narrationem, oppido multum habēs gratiæ, ad hunc modum.

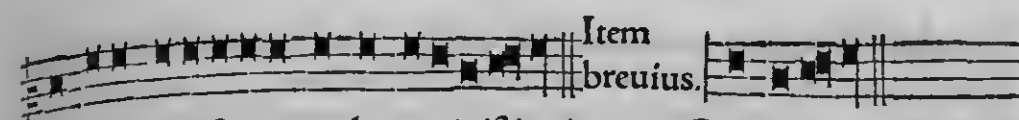
Nūc aut regnū meū nō est hinc. Omnis q est ex ueritate, audit uocē meā.

At ubi paucissima sunt CHRISTI uerba, non descenditur infra diatessaron, sed in diapente narrationis manent, ut in hoc exemplo.

Est autem ammiratione dignum, ut diatessaron ipsæ in octauis laudent, aliquādo propemodum paribus notulis, Cuius rei fragmenta dūtaxat proponemus.

Ego sum.
Tu dicis.
Non

Non et tu ex discipulis es hominis istius?

Quid fecisti?

Ana lī tibi dixerūt de me?

Quid me cecidis?

Qui uolet plurimas huius cantus formas ordine concipere, Incipiat ab his uerbis: Introiuit ergo iterum in Pretorium Pilatus, usq ad periodum, Omnis q est ex ueritate, audit uocem meam, Nobis ad alia properādum.

De quarta cōnexionione, quæ est ex quarta diapason specie ac septima, Cap. XXXII.

Quarta Diapason species ex lichano hypaton ad paranetē diezeugmenon, hoc est, ex D magno ad d paruum connectitur, cum septima diapason specie, quæ est ex lichano meson ad paraneten hyperbolæon, hoc est, ex G magno ad g paruum, communi diapente Vt sol, ex lichano meson ad paraneten diezeugmenon, hoc est, ex G magno ad d paruum. Inferne aut ex D in G annexa diatessaron Resol, quæ Hyperiastrij est, superne uero ex d in g eadem, quæ Mixolydij est. Hæc cōnexio iucundissima est, si quidem bene instituatur ad Modi naturam. At ut ipsi Modi iam ab aliquot sæculis à nemine feliciter tentati, ita cōnexio ipsa rarior est. Eius unicum ponemus exemplum, Prosa illam de Sacro sancta TRINITATE compositam, quam Henricus Isaac, paulo ante ætatem nostram Symphonetes argutissimus, aliquot uocibus oppido eleganter instituit. Meminit eius uiri Angelus Politianus alicubi, sed corrupto nomine. Arrighum enim inepte uocat pro Hērico. In prosa illa, quod ad Harmoniā attinet, hoc singulare est artificium, quod narratio (siue præfationem nominare oporteat) maxima ex parte duobus Modis communem seruat diapente. septimo demum uersu prorsus in diatessaron Hypo mixolydij descendit. Nihil autem festiuus, nihil quod animum magis inflammaret, atq est exhortatio illa uersibus undecimo duodecimoq, quæ in

N 3 Mixo

Mixolydij fastigium tam animose insurgit. Illud autem Dñi boni quam iucundū, quam suauē, quā dulciter aureis deliniens, ubi TRINITATEM adorandam inuocat, quam eleganter in Synemmenon deflexit Tetrachordum, quod quidem postea ad finem usq; obseruat, clauditq; cantum in horum quidem Modorum clauē finali, sed in diapente Dorij, id quod eā rationem nihil impedit. De uerborum contextu nihil dicam, Theologorū enim hoc est negociū. Id miror, quo pacto acciderit, ut quartus uersus nullum habeat respondentem uersum (nam de primo ac ultimo nihil mirum, consuetudine enim aliarum etiam prosarum hoc admittitur) Quidam suspicantur, quintum aliquem, qui quarto responderet sublatum, ut in Clare Sanctorum, illud, Matthia nouissime. Quidam putant hunc quartum uersum abs quoquam alio, nō ab ipso authore, ex Achanasij symbolo adiectum, uelut anhypophoriolam. Sunt qui existiment in eo uersu formulas esse colludentes, ut illam. Non tres tamen Dñi sunt, illi. Deus uerus unus est. Item illam. Sic pater Dominus, Filius, ad illam, Spiritus quoq; Sāctus. Ego nisi tam pertinaciter in omnibus codicibus eū uersum pernotatum inuenissem, planē amouissem, ut adiecticiū, atq; *ὁ ὡς ὁ ὡς*. Sed qualis qualis est, nunc ipsam adducamus in medium prosam.

Mixolydij Hypomixolydijq; connexorum exemplum.

Bene dicta semp Sancta sit Trinitas, Deitas scilicet, Vnitas cor
qualis gloria. Pater, Filius, Sāctus Spiritus, tria sunt nomina,
omnia e adē substantia. Deus genitor, Deus genitus in utroq;
sacer Spiritus Deitate socius. Nō tres tamē Dñi sūt. Deus uerus unus est.
Sic

Sic Pater Dominus, Filius, Spiritus quoq; Sāctus. Proprietas in psonis,
Vnitas est & in essentiā. Maie stas par & potestas, decus, honor atq; o-
mnia. Sydera, maria, cōtinēs, arua simul, et uniuersa cōdita. Quē tremūt
impia Tartara, colit q̄q; quē et abyssi infima. Nūc omnis uox atq; lingua
fateat hūc laude debita. Quē laudāt Sol atq; luna, dignitas adorat ange-
lica. Et nos uoce precella nūc oēs modum lemus organica cātica dulci
melodia. Eia & eia nūc simul iubilem altithrono Dño laudes ī excelsis.
O adoranda trinitas. O Venenda Vnitas.
Per te sumus creati uera æternitas, Per te sumus redēpti sūma tu charitas,
Populū cūctū tu ptege, salua, libera, e ripe, & emunda. Te adoramus
omnipotēs, tibi canim, tibi laus et gloria, Per infinita secula seculorum.
N 4 De

De quinta connexione, quæ est
ex quinta diapason specie

& octaua, Cap. XXXIII.

Quinta diapason species ex hypatemeson ad neten diezeugmenon, hoc est, ex E magno ad e paruum connectitur cum octaua diapason specie, quæ est ex Mese ad neten hyperbolæon, hoc est, ex a paruo in Aa geminatum, communi diapente ex Mese ad neten diezeugmenon, hoc est, ex a paruo ad e paruum. Inferne autem ex a paruo in E magnum annexa diatessaron mila, quæ Hypoæoliij est, superne uero ex e in Aa eadem, quæ Aeoliij est. Diximus autem initio huius commutationis de Modorum commixtione, omneis Principes à Plagijs in quinta consistere diapason specie, duabus interiectis. Deinde nihil referre si nominabimus pro prima diapason specie, Octaua, pro Secunda, Nonâ, Deniq; pro tertia Decimâ, si quidem octauas repetere licet exemplo Ptolemæi, quod ideo rursus admonendū duximus, ne quis, contra atq; libro priore docuimus, plureis quàm septem diapason species esse credat. Ad inferiorem autem Scale partem id ostendere nolebamus, quod hæc connexio eam excedeet. Verum enim uero ut ipsi Modi Aeolius Hypoæolijsq; uulgo crediti sunt Dorius Hypodorijsq; ita ipsorum commixtio credita est Dorij Hypodorijsq; propterea quod la mi diatessaron à sol re non distinxerunt, Vt supra de Aeolio Hypoæolioq; questui sumus. In utrisq; igitur error ita inualuit ut Modos ipsos prorsus oblitterauerit, Nec quisq; fuerit multis iam seculis, de musicis etiam ex professo scribens, qui de eis quicquam certi adducere potuerit, quidam etiam, quorum nomina lubens pretereo, ne nominare quidem. Nunc huius commixtionis exempla ponamus, ac primum Canticum illud solenne de nostra Domina, diua Virgine MARIA. quod multi symphonetæ (inter quos Antonius Brumel in extrema iam senectâ, & Iodocus Pratenlis, quem Iusquinum uulgo uocant) nostra demū ætate oppido eleganter, nec sine quadâ æmulatione, quatuor uocibus instituerunt, quanquam illi Modorum expatiationem temperarunt, ascensus ipsos ac descensus non tenori tantum, sed alternis alijs concedentes uocibus. Idq; iudicio factum uidetur. Etiam si ea Iodocus in plenisq; cantibus leuiter curasse uidetur, ut in Et in terra, eiusdē de nostra Domina Missæ uidere licet, quem cantū sequente libro referemus. In hac uero cantione primum κύριε, (nam ita cogimur nunc loqui) diapente habet duobus communem Modis, cum consueto inferne tono, Secundum autem

in dia

in diatessaron Hypoæoliij modeste delabitur. Χριστὲ uero uno semitonio diapente superat suauiter admodum ascensu, ut ostendat la mi diatessaron huic congruere modo, non sol re. At secundum χριστὲ in diapente manet, ut primum κύριε. Vltimum autem κύριε, in Aeoliij diatessaron splendide assurgit, rediens in diapente tandem, ad finalem clauem.

Aeoliij hypoæolijsq; connexorum exemplum.

K Tertium ut primum
 γ' ρι ε ι λε η σομ. κύρι ε ι λε η σομ.

 Tertium ut primum
 χρι ε ι λε η σομ. χρι ε ι λε η σομ.

 κύρι ε ι λε η σομ. κύρι ε ι λε η σομ.

 κύριε ι λε η σομ.

Eiusdem rationis est Responsorium Te Sāctum Dominum, de Diuo Michae archangelo, quāquam unum dūtaxat habet in Hypoæoliij diatessaron descensum. Quod autem hi cantus Dorij Hypodorijsq; uisi fuerint, in causa fuit, cum Tetrachordon Syncmmenon, tum communio horum Modorum cum illis, de qua in superioribus abunde dictū est. Responsorium ipsum iccirco apposuimus, quod eius uersus uidetur formula in alijs huius Modi responsorijs. Patet idem in responsorijs Isti sunt sancti, & Sint lumbi uestri præcincti. Item Quæ est ista, quod in diocesi Constantiensi frequens canitur. Sed in formula Hypophrygi, ad quam ab Henrico Isaac quatuor uocibus conflatum meminime uidere, si nomen non mentiatur authorem. Sed nimis uetus est hæc querela, iam ipsum audiamus Responsorium.

Eorūdem

Dodecachordi Eorundem connexorum aliud exemplum.

T ESāctū Do mi nū in excel sis laudāto mnes an
ge li dicen tes, Te de cet laus & ho nor
Domine, Cherubin quoq; et Se raphin Sāctus, pclamāt, et o-
mnis coelicus or do dicēs. Te de. Gloria Patri, &
Fi li o, et Spiri tu i Sācto. Te de.

Hoscantus in a, quæ litera Aeolij Hypoxolijq; Modorū est propria, & initio & fine constituimus, ita ut nihil cum tetrachordo synemme non negocij habeant. Quod si quis nolet omnino in D fines eorum habere, quod uulgo nunc receptum est, pro c claue signata, ponat F & fa in b cla uem, quod nos fecimus in Euangelio Diui Matthæi, cum de Aeolio supe rius differeremus. Nunc uero licentiosam horum Modorum expatiatio nem unico exemplo declarabimus. Est in Eremo Heluetiorum, ut uocat Ptolemæus, siue in capite Hercyniæ syluæ, ut Cæsar describit, XII milli bus, plus minus, passuum à Danubij fontibus, magis tamen ad septentrio nem, oppidum Rotuila, in quo aliquot iam ætatibus, propter ciuium om ni tempore egregiam uirtutem, quam rebus asperis sæpe ostenderunt, ac insignem Rempub. multis eximijs rebus gestis celebrem, Imperatores Germanos

Germanorum iudicium habent uelut Areopagitarum graue et scurum. Ex eo oppido mihi præceptor fuit Michael Rubellus, uir perpetua memo ria dignissimus. Is nos bonas literas, & Musices elementa bona fide, pri mum Bernæ in Heluetijs ante annos iam Triginta, deinde in sua item pa tria docuit. Cum uero sub eo adolescens militarem, incidit mihi lis cum cantore quodam de Antiphonis quæ subiungemus, de quibus ille, quod ea suis sedibus mota, ac in medio etiam male transposita, ita ut à nemine cantari possent, perperam iudicaret, à nobis reprehensus, cum argumenta refellere nequiret, indignum ratus adolescenti cedere, nos cum sodalitis irrisit, quæ res ut erat per quosdam præceptori nostro indicata, haud pas sus ille est nos diutius ab æmulis irrideri. Denique secundum nos litem dijudicauit, effecitq; ut ea cantio ad nostram emendationem postea & à Choro & Schola Rotuila frequens decantaretur. In qua horum Mo dorū connexioni Semiditonus superne adiectus est ut Dorio ac Aeolio adijci solet. In ferne autem Tonus, quod in Hypoxolio fieri supra docui mus. Ea ita habet.

Eorundem licentius exemplum.

S I cut malus in ter li gna syluarū, sic
dilectus meus in ter fi lios. Sub umbra illi us quē de
sydera bā sedi, & fructus eius dulcis gut tu ri me o. In
tro duxit

tro du xit me Rex in cel lā ui na riam: or di.

na uir in me charitatē. Fulcite me flo ribus, stipate mema.

lis Quia a mo re lan gue o. Le ua e ius sub ca pi te

me o, & dexte ra il li us am-

plexabi tur me.

Hæc ex Canticorum capite 2. Expatiatio est ex D magno ad cc genit
natum, uno deficiens tono à disdiapason, qua licentia hercules ego
non uterer, sed nunc satis de hac connexionione.

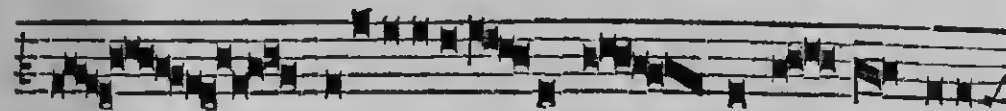

De sexta connexionione, quæ est ex Sexta diapason specie &

Nona, Cap. XXXIII.

Exta Diapason Species ex parhypate meson ad tritē hypbolæon, hoc
est, ex F magno ad f paruū, cōnectit cū nona diapason specie, quæ est
Sex Paramese, hoc est, ex mi in b clauē ad mi, qd est in eius octaua, ne
pe in Bb clauē, communi semidiapente ex paramese, hoc est, ex mi in
b clauē ad triten hyperbolæon. Inferne autem adiecto Tritono ex F ma
gno

gno ad mi in b clauē, qui est Hyperphrygi, hoc est, posterioris reiecti, de
quo cap. 25. Superne uero ex f paruū ad mi in Bb clauē eodē Tritono, qui
Hyperæoli, hoc est, prioris est reiecti, de quo capite dxcimo octauo. Hæc
connexionio nihilo plus ualet atque simplicium eius Modorum constitutio,
quam, ut illos, inutilem atq; ineptam existimamus, Nisi quis ita in hac in
tercapedine aliorum Modorum phrasin torqueat, ut huius ne uestigium
quidem appareat, sed id affectatum est, non naturale. Cæterum multa de
hac capite uicesimo octauo diximus, atq; inter cætera, ut hæc connexionio reli
quos superet Apotome, Quippe cum horum communio semidiapente
sit, una duntaxat apotome deficit ab aliorum communione quæ est dia
pente, At latera ipsa singulis apotomis aliarum connexionum latera supe
rant, uidelicet quæ pro diatessaron tritonos habent. Ergo hæc connexionio
una apotome uincit reliquas omnes. Sed huius nunc nudū hoc sit exem
plum. In quo tamen Tritonum uno saltu, Quod diatonicum genus hūc
abhorret, nusquam posuimus, quemadmodum nec in superioribus exem
plis, Ad Semidiapente autem ut phrasin aliqua esset, non nunquam tonū
adposuimus inferne. Reliqua ex ipso exemplo, quod non tam imitatio
nis quàm ostensionis gratia posuimus, patescunt.

Hyperæoli ac Hyperphrygi, Modorum Reiectorum, con nexionum Exemplum fictum.

O De

De Septima connexione quæ est
ex septima diapason Specie

& decima, Cap. XXXV.

Septima diapason species, ex Lichano meson in paraneten hyperbolæon, hoc est, ex G magno in g paruum connectitur cum decima diapason specie, quæ est ex trite diezeugmenon, hoc est, ex c paruo ad Cc geminatum, Communi diapente ex trite diezeugmenon in paraneten hyperbolæon, hoc est, ex c paruo ad g paruum, Inferne autem ex G magno ad c paruum annexa diatessaron, ut fa, quæ Hypoionici est, superne uero ex g in Cceadem, quæ Iastij siue Ionici est. Horum Modorum cantus siue simplicium siue connexorum, raro suis locis reperias, cū omne cisteorum locus, Athi nunc in F magno, non absque fa in b clauæ omnes locantur. Quod priore libro Antiphonis Alma redemptoris mater, ostendimus. Hic nulla est difficultas, Nam duo hi modi adeo hodie in usu sunt frequenti, ut de eis plura dicere, neque uelimus, neque debeamus, In prioribus enim omnia attingimus. Exempli, quod subnectemus, auctorem, Hermannum Contractum ferunt, Comitem à Veringen, Qui fuit monachus Cœnobij S. Galli in Heluetijs, qd plurimis Eximijs uiris multis nunc seculis clauit, Hunc addunt in diuinis literis eruditissimum fuisse, nec minus in profanis disciplinis, ut in mathematicis, Oratorijs, & Poeticis, Linguarum denique peritissimum, Et de Musica ac Monochordo quædam non indigna lectu scripsisse, Nos nihil eius scriptorum uidimus, præter Chronicorum supplementum, ex quibus constat uixisse eum annos ante quingentos, Nempe post Millesimum à CHRISTI natali annum. Admonuit nos eius rei Nobilissimæ prosapiæ Inclytus ille uir D. Io. Vuernherus à Rhischach, qui eò tempore, quo hæc scripsimus, Teutonici ordinis Principis locum in Alschusen, ubi Comes ille sepultus est, tenebat. Et ipse Vuernherus magni iudicij homo, de honestis studijs, de disciplinæ professoribus, de ipsa denique Christi philosophia ita meritis, ut ueræ nobilitatis, quæ à Virtute pendet, locum, etiam in altero mundo, adiutore Christo, indubitato expectare debeat. Sed ad rem. Certè hæc harmonia, cuiuscunque sit, eiusmodi est, ut nihil lepidius fingi, nihil suauius dulciusue excogitari potuerit. Verba sunt apta, ac è sacris deprompta literis, quæ in Celticam linguam, qua multum pollebat, Sebastianus BRANT, nostra ætate eximius uir, & Cæsari Maxemiliano à consilijs, elegantissime uertit, seruato etiam cum accentibus syllabarum numero.

Ionici

Ionici Hypoioniciq; connexorum Exemplum, Prosa

de diua Virgine elegantissima.

Aue præclara maris stella, in lucem gentium Maria diuinitus orta. Eugene Dei porta, quæ non aperta, ueritatis lumine
plum solem iusti ciæ, indutū carne, ducis in orbem. Virgo decus mundi,
Regina cœli, prædelecta ut Sol, pulchra, lunaris ut fulgur, agnosce o
mne iste diligentes. Te plenā fide uirgā almæ stirpis Iessæ, nasciturā pri
ores desyderant uerunt Patres & prophetae. Te lignū uitę, Sæcto rorant
te pneumate, pari turam, diuini floris amigdalum signauit Gabriel

briel. Tu agnū, regem, terræ domi natorē mo ab itici de Petra defers
 ti ad mōtem fili æ Si on traduxisti. Tuq̃ furentē Le ui athan fer
 p̃tem, tortuosūmq̃, & uectē collidens dānofo crimine mūdū exemi
 sti. Hinc gētiū nos reli q̃æ, tuæ sub cultu memoriæ, mirum in modū
 quem es enixa p̃pi tia tionis agnū, regnātem cœlo æternaliter deuoca
 mus ad aram mactandā myste ri a liter. Hic māna uerum Israhe litis,
 ueris ueri Abrahæ fi lijs, admirātib⁹ q̃ndā Moy si quē Typ⁹ figurabat
 iā nūc abducto uelo dat̃ p̃spici. Ora uirgo nos illo pane cœli dignos effici.
 Fac fōtē dulcē, quē in deserto petra p̃mōstrauit degustare cū syncera
 fide, renēsque cōstringi lotos in mari, angūē gēnū in cruce speculari.

Fac

Fac igni sancto, Patrisq̃ uerbo, qđ rub⁹ ut flāma tu portasti Virgo. ma
 ter facta, pecuali pelle discictos pede mūdīs labijs, cordeq̃ p̃pinq̃re.
 AVDINOS. NAM TE FILI VS NIHIL NEGANS HONORAT. SERVA NOS
 IESV PRO QVIB⁹ VIRGO MATER TE ORAT. Da fontē boni uisere,
 da puros mētīs oculos in te defigere. Quo hausto sapiētīæ saporē uitæ
 ualeat mēs intelligere. Christianismi fidem operib⁹, redimire, bea to q̃
 sine ex huius incola tu seculi author ad te transire.

Quod Modi diapason media

tionē, quæ sit per diapente ac diatessaron consonan
 tias, potissimum noscantur,

Cap. XXXVI.

T̃p̃ecum tibi nunc Colophonem, hoc est secundum pensum de
 Modorum commixtione persolutum, Candide Lector. Superest
 ut de uera Modorū cognitione paucula, ac de humilibus item can
 tilenis uelut ultimam Coronidem adiungamus, ut eo instructius
 opus in manus hominum perueniat. Modorum natura potissimū ex
 O 3 Systema

Systematum natura, quæ in consonantia diapason cōsistit, pendet. Verum systemata ipsa, cum per diapente ac diatessaron consonantias medientur omnia, uarias ex ijs accipiunt formas, & uelut nouas subinde ascensu ac descensu species. Quod in ipsa statim prima diapason formula quæ ex A, est ad, a, uideri licebit. Nam si arithmetice mediata fuerit, Inferiore cātilenæ parte primā diatessaron speciem sol re, frequenter audies, superne uero la re primam diapente speciem diuisam per fa in medio, ut in Hypodorio fieri solet. Sin Harmonice diuisa fuerit, superne secundā diatessaron speciem la mi audies frequenter, inferne autem la re, ut in Aeolio fieri consuetum est, quod latius prosequi non est necesse, copiose enim ea luculentis item exemplis ostendimus. Sed id ea causa hic referimus, quod cantus ex lapsu, qui sit secundum arsin ac thesin, plurimum noticiæ nobis præbet. Quemadmodum superiore item uolumine aliorum opinione docuimus. Quamquam hic error accidere potest, quod ipsæ diapente, quaternis sæpe Modis communes, ita aliquando annexas habent diatessaron, ut contingat sæpe utraq; mutari, quod in Dorij Hypodorijq; Aeolij item ac Hypoæolij cantibus contigisse sæpe uidemus, ac superius exemplis aliquot ostendimus. Idem dicimus de Lydij Hypolydijq; cantionibus in Ionicum Hypoionicumq; mutatis, & de cantibus quibusdam Mixolydij Hypomixolidijq; in eisdem delapsis Modos. Tantum momenti fecit Cātorum ignorantia, & ingenium audacia sola fretum ac fultum, quis enim hæc à multis iam seculis emendaret, imò quis de eis cogitaret potius? cum omnes bonæ literæ unā cum disciplinis exularent. Ponemus itaque exempla duo, quorum limites sunt D ac d, sed ubi alterum phrygij sit modi, ad quem illi termini nihil attinent, alterum hyperiaestij, ut Lector ex his consideret, quantū discriminis cuiusque modi phrasis in cantu habeat. Nec temere ficta esse, quæ priore libro retulimus Primū re la. Secundū re fa. Tertiū mi fa. &cæ. Nec tamen prorsus reiicimus finalem ut uocant, clauem, maxime quando communes diapente ita sunt in cantu ancipites, ut non facile perspiciatur, cuius nam modi phrasis dominetur. Et ipsæ quidē finales elauēs ad phrasin aptari debebant, at multi nunc cantores ipsius cātus phrasin ad ipsas clauēs aptant. Ideoq; modi natura sæpe cōfunditur. Ita sunt res mortalium, quid facies?

dyis. Nouis gaudemus, sæpe etiam in ep-

tis. Sed iam ipsa audiamus

exempla.

Phrygij

Phrygij exemplum inter D & d.

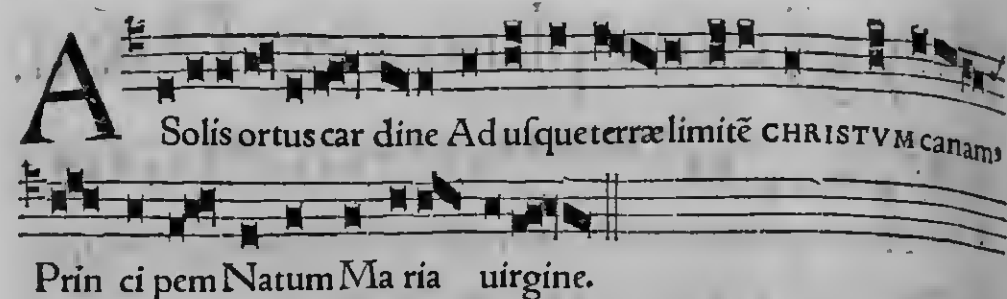
P Angeligua gloriosi corporis mysterium, Sanguinisq; pretiosi, quæ in mudi pretium fructu uetris generosi Rex effudit gētiū.

Hyperiaestij exemplum inter D & d.

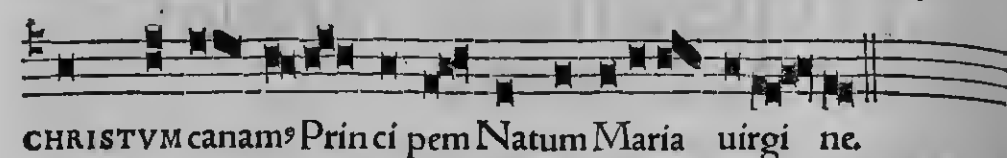
V Eni Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis igne accende. Qui per diuersitatem linguarum cunctarum gentes in unitate fidei congregasti. Alleluia. Alleluia.

Sæpe etiam accidit ut cantus cauda deformetur, quod superius de Nice Sni Symboli fine in Aeolio Modo conquesti sumus. Cantores quidam plane id uoluptati ducunt, atque adeo pulchrum existimant Cantuum fines alio torquere, & auditorem suspendere naso. Quod Iodocus à Præto fecit in cantione. Factum est autem, de Christi Genealogia ex Lucæ cap. 3. quam cum ad Phrygij Hypophrygijq; connexionem (ut priorem. Liber generationis IESU Christi quam recte finierat) instituisset, ausus est in G finire. Sicut Psalmum Memor esto, ad Dorium constitutum, finit in e paruo. Neq; tamen id nouum uideri potest, cum in quibusdam cantibus simplicibus prorsus alios atq; alios in diuersis Ecclesijs uideas fines. Cuius causam arbitror, quod aliquando cantus ita anceps prorepat, ac ita in plurium Modorum phrasi ludat, ut non facile iudices, cui modorum cantor sit daturus finem. Eius rei sit hoc Phrygij elegantiss. exemplum.

○ 4. A solis

Q Vis autem prohibebit Cantorem Pertinacem ac affectatū, quomius hunc cantum ita finiat, ut nunc subiungemus, uidelicet ut fiat Dorius, quando lapsus in eo sint non minus Dorij quam Phrygij.

Sed dicet aliquis, nemo tam stolidus est, ut non sentiat ita corrupti cantum, Audio. Quid igitur in Symbolo Niceno, in oratione item dominica publice corruptio accidit, nec quisquam animaduertit? hic scilicet magis uigilabit auris quā illic: at satis est querere. Simile superioribus est, cum Dorij modi ijdem limites sint, qui Hyperiaſtij, nempe D, ac d, Introitus tamen Gaudeamus, Dorij modi uulgatissima cantio in plerisque codicibus intra C ac c continetur, perinde atque Hypoiaſtij siue Hypoionici esset, cum phrasis conuincat eam Dorij esse modi. Iodocus a Prato in missa Gaudeamus eum Tenorem in systema Mixolydij satis duriter solita licentia emouit, finitum tamen ut Aeolium. Sed hercules hoc frequenter uideo apud ueteres ecclesiasticos obseruatum, praesertim in Authentis, ut inferne nota accepta extra propriā diapason, superne eā negligat. Ita Dorius inter C ac c meat, quemadmodum apparet in dicto iam cantu Gaudeamus, Idque cum Hypomixolydio habet commune. Phrygius inter D ac d, ut in Pāge lingua paulò ante ostēsum est. Lydius inter E ac e, ut in multis gradualibus uiderelicet. Mixolydius inter F ac f. Ut in Viri Galilaei, Introitu & plerisque alijs patet. Aeolius inter G ac g, ad quā formam est Tenor Petri Platenſis in missa de S. Antonio, & in uulgata Canticone Baſias me, quā Iodocus a Prato instituit potest, & esse inter c ac C, si fa fuerit in b clauis, ut in Sacris solēnibus. Ad eā Modorū nūc dictorū formā Ionicus inter B ac b eueniret, Sed haud scio an usq̃ eū ita uiderim. Itaq̃ καθολικῶς, Modi ferē Inferiore proxima diapason incedere possunt. Vt tamē et Phrasis obseruet, et clauis finalis infima diapēte chorda nō negligat. Possem

Possem plurima dare aliorum quoq̃ Modorum exempla. Sed ea latius prosequi non uidetur necessarium: Linquenda sunt & Lectoris industria quaedam, ut & suis ipse inuentis gaudeat, & nō nihil absurde dixisse aperte uideat.

Quod Modi non perpetuo impleant extremas chordas, sed

phrasi noscantur, ac partim etiam finali clauē,

Caput XXXVII.

Quod dictum est nobis superiore libro ex Boethio adeo simpliciter olim fuisse musicen, ut uix diapēte Arsi ac Thesi impleret, Id nūc nobis exemplis demonstrandum est. Sed hoc quoq̃ memoria tenendum, quod capite xxvij huius libri diximus de diapēte speciebus, quae quibus Modis sint communes. Nam in his necesse est, ut finales clauēs propemodum statuunt Modum. Quāq̃ ne sic quidem Aeolius a Dorio, Ionicus a Mixolydio ullo discernuntur pacto, tātū abest, ut a plagijs recte seperemus. Quidam omneis eos cantus plagijs adscribunt, modestiae ut puto gratia. Quod Berno in Isagoge etiam longius tractat, sed eò deuenit, ut quosdam fuisse dicat, qui IIII. alios Modos excogitarint, ut omnino duodecim essent Modi, adeo ueritas de XII Modis aliquid uisigij etiam apud tam barbari seculi homines habuit. Nos triū diateſſaron, & quatuor diapente specierum exempla proponemus. Quāquam secundae ac tertiae diapente specierum ultra unius Modi haud facile reperiās exempla apud ueteres ecclesiasticos, in ijs quae nos uidimus Antiphonarijs. Deinde quod quāq̃ species diapente adcipiat inferne superneq̃, & quantum ibi phrasis dominetur, exemplis declarabimus.

Re sol.

Primae igitur speciei Diateſſaron Resol exemplum in Phrygij Hypophrygijq̃ finali clauē.

Be nigne fac in bona uoluntate tu a Do mi ne. Eiuouae.

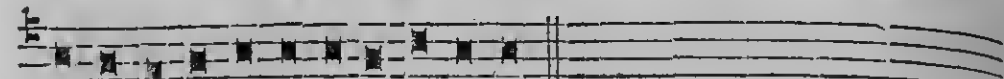
Mila.

Dodecachordi Mi la.

Secundæ speciei sit hoc exemplum, finitum in Mixolydij Hypomixolydijq̃ meta, quod plagio adscribi ut diximus uolunt.

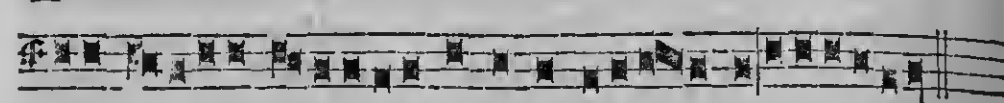
Iam lu cis orto sy de re Deum precemur supplices, ut in di ur nis

a ctibus nos seruet à no cenibus.

Vt fa.

Tertix speciei sit hoc exemplum, finitum in Dorij Hypodorijq̃ meta finali.

Animore ini mi cie ripe Domine animā me ā. Euouae.
Eiusdem exemplum in Phrygij Hypophrygijq̃ sede finali.

In matutinis Dñe meditabor i te. Euouae.

Adhuc eiusdem aliud exemplum finitum in Mixolydij Hypomixolydijq̃ clauē.

Ad hanc formā multa sunt Antiphona.

In Is rael magnū nomē eius. Euouae.

Q Vidā adhiunt exemplū eiusdem speciei, quod in Synēmenō terra chordon locarunt, ut Ionici Hypoioniciq̃ esset, Id est tale.

Venite exultemus Dño, iubilē Deo Salutari nostro. p̃occupem⁹ s̃a

ciem eius in confes sione, & in psalmis iubilē e i.

Sed ineptus fortassis fuero, si omneis tam minutas formas, atque admodum minutiores ut Ditoni aut semiditoni prosequar, quando plures inueniuntur, & multo plurimæ fingi queant, ad Species diapente descendendum est, & in quot Modis eas inuenire potuerimus ostendendum. Primum quidem Speciei Re la Dorij hoc exemplum est.

Re la

Re la Dorij, ac Hypodorij.

Estomihi Domine in Deū p̃tectorē. Euouae.

Ad Hypodorij formā non reperi ulla, quæ non in C magnū descēderet, Est tamen Introitus, qui die Lunę post secundā quadragesimę Dominicam cani solet, intra D & a cōclusus præter uersum, qui uolet in co loco requirat. Phrygij aut potius Hypophrygij hoc est exemplum.

Re la Hypophrygij,

Uti aut in p̃petuū uiuēt, et ap̃ Dñm est merces eorū. Euouae.

Hypolydij formula in hac Specie, quæ eadem Hypoionici esse potest, frequens inuenitur in Responsoris quæ ad primam tertiam sextam ac nonam cani solent, ut hic.

Re la Hypolydij.

esu Christe, fili Dei uiui, miserere nostri, Alle luia, al le luia.

Hypomixolydij cantiones, hac specie conclusæ, raræ admodum inueniuntur, Eius tamen hoc est exemplum.

Re la Hypomixolydij.

Spiritus Domini repleuit orbē terrarū. Al leluia. Euouae,

Et quāquam Hypoionici intonationem aliam ab Hypolydij nullam scimus, ut supra testati sumus, tamen cum positi separati sint hi duo modi, sub hac diapente specie repertam formulam, in sede quidem Hypoionici, subiungere placuit. Ea ita habet.

Re la

Dodecachordi Re la Hypoionici.

T Ves Deus q facis mirabili a. Euouae.

A Tque hæ quidem formulæ in hac specie conclusæ tot modorum reperiuntur. Nam Hypoæoliij uix credo quisquam alias ab Hypodoriij cātibus in hac specie discernet, quamuis ea quatuor Modis ex æquo sit propria, sicut nec Hypolydij ab Hypoionici, nisi positu utiā dixi, quæ de Hypoæolio exemplum nondum reperi. In uniuersum certe hoc admonere oportet, quamuis hæc formulas plagijs adscribi putent, ut initio huius capituli diximus, aliquando tamen in Antiphonarijs non Plagiorū sed Authentarum intonationes ipsis adscriptas inueniri, ut in primo huius iam dictæ speciei exemplo patuit, ac postea item sæpe.

Secunda Species Mi mi.

S Ecundæ Speciei diāpente Mī mī, unū dūtaxat inueni exemplū. Nā alia omnia cantica aut superne semitonium habent, aut inferne tonū.

Mi mi Hypophrygij.

I N domū Domini lætantes ibimus. Euouae.

Tertia Species Fa fa.

T Ertiæ speciei diāpēte ultra duas formulas nō inueni, Alterā Lydij opido rarā, cū sit ei⁹ modi ppria, Alterā Hypomixolydij frēqntissimā,

Fa fa Lydij.

E Xultabūt omnia ligna syluarū ante faciē Domini, quoniā ues
nit Euouae.

Oportet

Fa fa Hypomixolydij.

O Portet te fili gaudere, qā frater tu⁹ mortu⁹ fuerat, Et reuixit, p̄ierat, & inuētus est.

Quarta species.

H Vius speciei multo plurima exempla reperias, ac ferme omnium Modorum.

Vt sol Dorij.

L Apides p̄ciosi oēs muri tui, & turre Ierusalem gēmis ædificabuntur. Euo ua e.

Vt sol Hypodorij.

V Sg modo nō petistis qcq̄ i nomīe meo. Petite, & accipietis. Alleluia. Euo ua e.

H Vius formulæ sunt aliq̄ Introitus ut: Dominus dixit ad me. in primo galli cantu, diei natales Dñi. Itē Hymnus Christe q lux es & dies. Atque sequit̄ forma, si in b clauī finiat̄, poterit uideri Hyperphrygij, ut cantus ei⁹ cōmuniter p̄notāt, sed poterūt & i E finiri, ut sint Hypoph. hoc modo.

Vt sol Phrygij uel Hypophrygij.

I N man⁹ tuas Dñe cōmendo spiritū meum.

P Te inuo.

T Ein uo cam, te a do ram, telaudamus O beata Trinitas.
Euouae.

Vt sol Mixolydij.

S Ancti tu i Dñe florebut sicut lili u. Alleluia. Et sicut odor balsamierut ante te. Alleluia. Euo uae.

Vt sol Hypomixolydij.

I Amlucis orto sydere Deū p̄cemur sup̄plices. Vt i diurnis a cubus nos seruet a nocentibus.

I Nuenias & Ionici exemplum ut sol. Requiem æternam, pro defunctis Introitum. Quāq̄ ea diapente quatuor modis communis est, ut supra diximus, Versus tamen in eo est Hypoionici. Verum in re non admittendum difficili, satis multa exēpla attulisse uidemur. Qui plura uelit, passim inuenire queat licebit.

N Vnc adijciendum breuiter est, quid quæq̄ r̄as diū w̄i v̄t species adiciat in fernē superneq̄, dum nō implet diapason. Rela in fernē frequentissime habet ut, & superne fa. Mi mi, superne fa, in fernē re. Fa fa superne sol, Rarissime in fernē mi. Vt sol, superne la, in fernē fa in diezeugmenis. In Synemmenis idem la superne, perraro uero in fernē semitonium. Eius rei pauca exempla subnectemus. Nam passim obuia sunt in ueterū libris.

Rela cum

Rela cum tono inferne, Dorij.

E Cce in nubib⁹ coeli Dñs ueniet cū potestate magna Alleluia
Euouae.

Rela cum semitonio superne, eiusdem Dorij.

R Eges Tharsis et insulae munera offerēt Regi Domino
Euouae.

Rela cum semitonio superne & tono inferne, eiusdem.

T Raditor autē dedit ei signum dicēs: Quē osculat⁹ fuero ipse est tenete eum. Euouae.

P 2 Mimi cum

Dodecachordi

Mi mi cum semitonio super
nē, Phrygij.

H Icest discipul, me. Si eū uolo manere donec ueniā qd ad te. Tu
me sequere. Euouae.

Mi mi cum tono inferne,
Hypophrygij.

A Viro in iquo libera me Dñe Euo ua e.

Fa fa cum tono superne, Lydij.

V Ox clamātis ī de ferto parate uī ā Dñi rectas facite se mītas Dei
nostri. Euo ua e.

Vt sol cum tono superne,
Mixolydij.

D E celo ueniet dñator Dñs, & in manu ei⁹ honor & impe ri
um. Euouae.

Vt sol cum

Liber II.

Vt sol cum tono inferne
Hypomixolydij.

E Go dēmoniū nō habeo sed glorifico Patrē meū dicit Dñs.

Euo ua e.
Hæc in Authentis maximē, præter duo, sunt exempla. Nam Plagij plē
runc etiam hic suam seruāt modestiam, Vt Hypodorius frequenter
inter C & G. cum quo & Hypophrygius participat, Vterq; tamen, adie
cto supernē tono, intra secundæ Deductionis limites, quæ ex C est in a, cō
sistunt sæpiuscule. In eadem & Hypolydius, & Hypoionicus. Hypomi
xolydius uero intra F & d. Hypodori ac Hypomixolydij ubique obuia
sunt. At Hypolydij Hypophrygij hæc sunt.

Vt re mi fa sol la Hypolydij.

A Dorate Dñm, Alleluia, in aula sãcta ei⁹. Alleluia. Euo ua e.

Vt re mi fa sol la Hypophrygij.

V Igila te a nimo, in pximo est Dñs, Deus noster, Euo
uae.

A Dhæc ultimam formā est Resurrexi. Introitus die paschali. Ad prio
rem multa Responsorialia quæ ante Horarum Psalms intonantur. Ve
rum enim uero ut reprehensionem non caruissem, si de his tanq; tractatione
P 3 indigna

indigna uiderentur nihil dixissem, ita si, quæ ubique obuia sunt, prosequi la-
tius uelim, merito ineptus uidear. Quis enim nescit præterea Modos intra se
primas quoque contineri: item octauæ aliquando adijcere uel tonū, uel semia-
tonium: ut ipsorum exigit formula. Lector ipse dispiciat, quem paulo ante
admonuimus, nos multa illi examinanda relicturos.

De præstātia Phonasci ac Sym-

phonetæ, ac item decantibus plano & mensurali uter utri
præferendus, Caput XXXVIII.

Properantibus nobis ad finem huius operosi sanè libri, subiit an-
imo non prorsus contemnenda ea quidem cogitatio, rei inquam
in dubium uersæ iam pridem apud nostræ ætatis homines, Vtrum
plus laudis mereatur, Thematibus ne inuentio, an uocum aliquotaca-
cessus, hoc est, ut rudes quoque intelligant: Vtrum pluris faciundum, Si
quis Tenorem naturalem inuenire queat, qui omnium mentis afficiat,
qui hominis animo insideat, qui denique ita hæreat memoriæ nostræ, ut
sæpe ne cogitantibus quidem nobis subrepat: in quem perinde atque è so-
mmo experrecti prorumpamus, quod de pluribus Tenoribus uulgo ui-
demus, An si quis ad repertum eiusmodi, ut dixi, Tenorem addat treis,
plureis uel uoces, quæ tanquam illustrent eum sectionibus, fugis, mutatio-
nibus, Modi, Temporis, ac Prolationis, Vt prioris generis homines Pho-
nascos appellemus, sequentis Symphonetas, quas uoces non poenitendi
authores usurparunt. Et quando alia uerba deerant nec inepta hæc uide-
bantur, existimaui nobis quoque ita loqui permissum. Cuius rei sit
exemplum, ut eo melius percipiatur quod dicimus. Qui primus inuenit
Tenorem. Te Deum laudamus. aut alium quempiam, ut Pange lingua,
sit ne ingenio præferendus ei, qui postea integram ad eum Missam com-
posuerit. Primum quidem, ut non nihil præferamus, inficias ire non possu-
mus, utrique id uiribus ingenij accidere, & naturali quadam ac ingenita
uirtute, magis quam arte. Cuius rei causa uidetur, Quod plerumque etiam
qui Musica nesciunt, in Tenoribus inueniendis mirum in modum uale-
ant, ut apparet in lingua Vulgari nostra, uel Celtica, uel Germanica. Rur-
sus quod in addendis uocibus qui ualent, & ipsi plerumque male musica
didicerint, ut nihil de alijs dicam disciplinis. Patet igitur neutrum certe
homini possibile, nisi ad hoc nato, & quod uulgo dici solet, nisi mater de-
derit: Id quod de pictoribus adeo uerum est, sculptoribus item, ac Diui-
ni uerbi Concionatoribus (Nam de Poëtis non est dubium) de omni-
bus denique

bus denique Mineruæ consecratis operis. Quare apta est cōparatio quàm
hic facimus. Cæterum ne hoc quidem negari potest, In eundem hominem
utrumque incidere posse, ut & feliciter Tenores inueniat, ac inuentis alias
superaddat uocis, ubi duplex sanè est uirtus, sed nos de præstantia in du-
obus hisce differimus. Verum enim uero, si, ut Aristoteles perhibet, uere
laudem meruit, qui cuiusuis disciplinæ principia reperit, reliqua enim per
facile est (inquit ille) superaddere, non uideo quare prior ille artifex, uo-
cis simplicis (ita nunc Tenorem appellare placuit) simplex plastes, cedere
ei debeat, qui non tam facile inuenit, quàm inuentis addit. In disciplinis
hercle uidemus plurimum laudis semper meruisse primos inuentores. Sic
Hippocrates Galenum superare iudicatur, etiam si mille uoluminibus an-
tecedit Galenus, multa similia adduci poterant, sed hæc argutula uiden-
tur. Ad illa potius, ut consideratione dignissima mihi pro se quisque inten-
dat animum. Vtrum antiquius, utrum utilius, denique utrum utri conce-
dat. Nam unius uocis Tenorem, ut sunt simplices Modi, diutius in usu
fuisse quàm plurium uocum concentum, uel Modorum nomina à genti-
bus usurpata luce clarius ostendunt. Cum de pluribus simul uocibus ni-
hil (quod sciam) certi apud ueteres reperiatur. Non est igitur dubium,
quin ut unum plura antecedit, ita una uoce, quam pluribus canere sit mul-
to antiquius. Porro quando Musica est delectationis mater, Vtilius mul-
to existimo quod ad plurium delectationem pertinet, quàm quod ad pau-
corum. Vnius autem uocis insignis ac nobilis Tenor, & uerbis aptis pro-
latus apud homines, plureis oblectat, doctos pariter ac indoctos. Artificia
um enim illud quatuor plurium uocum quotus quisque est, etiam inter
eximiè doctos, qui uere intelligat? Omnes quidem, cum audiunt, lau-
dant, ne quis indoctior habeatur, si uituperet. Quoties Dñi boni, ego, cum
carminum non intellectorum laudatores audio, mecum tacitus cogito il-
lud Horatii:

Nam saliare Numæ carmen, qui laudat, & illud
Qui mecum ignorat, solus uult scire uideri.

Sanè inciuile uideatur quod omnes laudat, te solum nihili ducere, quid
ni est? & timendum ne audias illud *ὅρος πρὸς λύσαν*. Quod autem Sym-
phonetæ Phonascis cōcedant, nostra hac tempestate & ante aliquot item
annos luculenter uidimus, quando nulla est ferè hodie missa, quæ non ex
antiquo themate quopiam sit deprompta. Ita Fortuna, Ita, homo arma-
tus, & lingua cum Gallica tum Germanica multa themata, plura uero ex
choro, ubi simplex est cantus. Ideoque facile in eorum sententiam pedibus
itero, qui Phonascos eximios ne utiquam inferiores Symphonetis existi-
mant, imò uolens illorum castra transfuga reliquero, qui Gregorianum
cantum

cantum contemnunt, eam tantum ob causam, quod non tot formis ornatus sit, nec tot habeat garritus, quot mensuralis, cum in eo, qui primi quidam Phonaſci inclaruerunt, non minus ingenij ostenderint, quam quisque hac nostra ætate Symphonetes in multarum uocum cōgerie. Ego sanè ad Christianam pietatem, qua priſei Eccleſiaſtici uiguerunt, plurimum simplicem cantum, per Modos eruditè diſtinctum, conferre arbitror, nec parum facere ad animorum (ut nunc loquimur) deuotionem: maxime quales apud Italos Ambrosius inſtituit. Gregorius item, ac Auguſtinus, Eccleſiæ lumina. Deinde apud Gallos ac Germanos eximij uiri, è quorū numero fuere in Cœnobio S. Galli in Heluetijs Nockerus Abbas, & Hermannus Comes à Veringen, quem Cōtractum nominabant. Homo magni ingenij, ut alibi teſtati ſumus de Ionici Hypoioniciq; Modorum conſonatione. Qui mihi in ea proſa de Cœlorum regina, **IESV CHRISTI** Matre, quæ Aue præclara inſcribitur, plus muſici ingenij oſendiſſe uidetur, quam ingens aliorum grex ſexcentis cātionum pluſtris. Verum qui Modorum naturam ignorant, ut ferme noſtra ætate Cantores, nec uim cātionis iudicant, niſi ex conſonantijs, relictis affectibus, ac neglecta uera eius gratia, uituperant quod ignorāt. Parco hic nominibus. Nam nominare poſſem, qui *ἡμῶν* magis quam ulli *ὑμῶν*, reiecerunt, quod bene habebat, ac in locum eius inſtituerunt adeò inepta, adeò ſtolida, ut ſe prorsus inſenſatos oſtenderint. Sed hi ſunt huius ſæculi mores. Æquum erat alia, ſed meliora ſubſtituere, ſi ſummouere quæpiam lubebat. At ego (libere enim pronuntian dum eſt quod ſentio) Eccleſiaſticum cantum tantum abeſt, ut aboleri uelim, ut aſſeuerem, nihil abſolutius unq; natum, quippe in quo, qui compoſuerunt, eruditionē unā cum pietate iunctam maniſeſtiſſimis argumentis oſtenderint, loquor de Miſſarum corpore (Graduale uocant) in quo ſeliciffime omnes tractarunt Modos, nec tractarūt ſolum ſed pro materiabus applicuerunt, atq; ita natiuam Modorum Indolem (ut ſic loquar) expreſſerūt, ut nihil perfectius ab homine fieri potuiſſe ſatis notum ſit, qui has res non ſuo affectu, ut nūc ſit, ſed arte ac adhibito iudicio gſtimāt. Accellere deinde abusus, fateor, & paſſim indocti bene natis ſuas nugas aſſerre ſunt conati. At quæ nam diſciplina eſt, in qua id factum eſſe non merito conqueri poſſimus? Sacra, ſcilicet litera, ipſæ nullos adulteros ac impoſtores habuere. Vt quid igitur Diuus ille Paulus initio iam naſcētis Eccleſiæ Pſeudoapoſtolos toties commemorat? toties reprehendit, ac pie ſanctiq; inſclamat, imò gladium illum diuini ſpiritus in eos ſtringit. An non quicquid Chriſtus unquam cepit, plantauit, erexit, Satan ille malignus deuasta re, perturbare, deiſcere conatus. Nihil autem ſtultius quam propter aliquorum hominum abusus cōtinuo abrogare quod & recta, & pia ratione inſtitutum ac ſanctū eſt, ut noſtra ætate prò dolor uidimus, niſi aliud & melius &

us & magis pium ſubrogas. Præſtiterit fortassis quædā deprauata uel diſſimulare, uel tolerare quā tam temerè omnia innouare, ſed ſcilicet hæc eſt malitioſi noſtri Adæ, hoc eſt carnis eum libido, tum ſuperbia, quæ uoluptate ducit, ſusq; deq; ferri omnia. Tollatur abusus, reſectetur ſaluo crure huius, irrepreſſibili ſonti quid turbidi, exhauriatur. Quid autem unquam tam feliciter inſtitutū in hoc mundo, ut non continuo ponere ſequatur eius labes? Ita frumentum zizaniā habet, purpura tineas, ferrum rubiginem ſentit. Perſpice elementa, perpende, quæ ex eis mixta, conſidera ſingulas naturæ partes, quæ nā, ſcire uelim, eſt quæ non cōtinuo habeat firmitati bonitatisq; pedeſſe quas annexas infirmitatem malitiamq; Vt mihi planè omnes res humanæ uideantur mari ſimiles. Mare falſum eſt, Impone omne Saccharum, omneis Calecuticas merceis, omnia Aromata, hymettici mellis mille pluſtra, ut dulce facias, Vnus mehercle uētulus, nec impetuoſus, nec uehemens, ſi uel mouerit, faciet ruſus, ut erat antea falſum. Et has quidem naturæ corruptiones uiderunt etiam Ethnici, tanto turpius fuerit nos Chriſtianos non uidere, aut diſſimulare potius. Igitur, ut ad rem redeam, optimū integerrimorum ac Sanctiſſimorum uirorum inuentum laudare nos oportebat, non contemnere, non irridere, deinde quæ uel temporum iniuria, uel Satanis malignitas deprauauit, bona fide haud grauati emendare. Cum in alijs diſciplinis tot ſint qui adultera longa ætate facta feliciter caſtigant, ac pro uirili emendent, In Sacris cantionibus non idem licebit ſcilicet? Vtrum quia magis referat, quæ ad mundi pompam attinent, didiciſſe, an quæ ad Dei Optimilaudem? Vt taceam quòd ad puerorum os formandum nihil æque conducat atque ſimplex illa Muſica. Nam altera Muſica pro paucorum admodum captu eſt. Itaque id demum ingenui hominis officiū exiſtimarim, me delam adhibere bonis, ſed calamitatem paſſis. At enim nimium uerum eſt quod Græci dicunt: τὰ πάντα τὰ μέγιστα μωμῶνται αὐτῆς ὁσσοῦν ἢ μὴ μωμῶνται, Id eſt, Maxima quæque uituperauerit quis facilius quam imitabitur. Ita hac etiam in re fieri hac noſtra tempeſtate uidimus, Qui eccleſiaſticum cantum reiecerunt, ut alij, diſſiſi quicquam tale ſe inuenire poſſe, prorsus omiſerint, alij ſubiecerint nobis pro Pſalmis decantandis adeò ineptas Harmonias, ut ſæpius inſaniam ſtultitiāque eorum admodum mirer. Poëtaſ hercle ueteres Phonaſcos fuiſſe, hoc eſt, Harmoniarum ſiue Modorum inuentores, eoque Modos ad carmina adaptariſſe, accinuiſſeque, nemo eſt inter eruditos, opinor, qui ambigat. Quod apud Hebræos de Dauide Poëta Regio Sacra teſtantur literæ. Nec minus uidetur uerum de Græcis Latinisq; maxime uero Lyricis. Tum ea quoque uerba, eleganti alio quo Modo uestita gratiora auribus fuiſſe, tantum abeſt ut dubitem, ut etiam creas